

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ДЕПАРТАМЕНТ „ИЗЯЩНИ ИЗКУСТВА“

ДОКТОРСКА ПРОГРАМА „ВИЗУАЛНО-ПЛАСТИЧНИ ИЗКУСТВА”

**НОВИ АСПЕКТИ В СКУЛПТУРАТА НА ОТКРИТО, КАТО ПРАКТИКА В
СКУЛПТУРНИТЕ СИМПОЗИУМИ, ПРОВЕДЕНИ В БЪЛГАРИЯ ОТ КРАЯ НА ХХ В. И
НАЧАЛОТО НА ХХІ В.**

СИНТЕЗ НА СКУЛПТУРАТА И ОТКРИТИТЕ ПРОСТРАНСТВА

Автор: Панчо Кузманов Куртев

Факултетен № F82179

АВТОРЕФЕРАТ

**На дисертационен труд за присъждане на научно-образователна
степен „Доктор“**

**Професионално направление 8.2. *Изобразително изкуство*
Научна специалност *„Изкуствознание и изобразителни изкуства”***

Научен ръководител:

доц. Валентин Савчев - НБУ

София, 2018г.

Авторът на дисертационния труд е зачислен като свободен докторант към департамент „Изящни изкуства“ на Нов български университет – София, със заповед № 3-РК-270, считано от 15.02.2016 г. до 27.04.2018 г. във връзка с решение на Факултетния съвет на Магистърски факултет

Дисертационният труд е обсъден на заседание на департамент „Изящни изкуства“, проведено на 25.04.2018г. година и предложен за защита

Научното жури е избрано със Заповед № 3-РК-335 на 11.07.2018 г.

Членове на научното жури:

Доц. Владимир Александров Игнатов – становище

Проф. д.н. арх. Благовест Цветанов Вълков – рецензия

Доц. д-р Стефан Димитров Хаджиев – становище

Доц. Валентин Величков Савчев – становище

Доц. д-р Калина Христова Христова – рецензия

Защитата на дисертацията ще се състои на Г. от..... часа

В

Материалите по защитата са на разположение на интересувашите се в канцеларията на департамент „Изящни изкуства“.

СЪДЪРЖАНИЕ

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО5

1. Формулировка на проблема. Актуалност и значимост на темата5
2. Основен проблем на изследването.....6
3. Обект, предмет, цел и задачи на изследването7
4. Географски и хронологични граници на изследването9
5. Методология на изследването9
6. Използвани материали за разработката.....10

СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.....11

СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

УВОД

.....12

ПЪРВА ГЛАВА

Скулптурният симпозиум - исторически зависимости

- 1.1 Исторически предпоставки за появата на скулптурния симпозиум.....13
- 1.2 Възникване на скулптурния симпозиум в Европа.....13
 - 1.2.1 „Движение симпозиум“ - цели и значение.....17
- 1.3 Българската симпозиумна практика в исторически план.....18
 - 1.3.1 Българската симпозиумна практика от края на 90-те години на XX в. – характеристики на новото време.....20
 - 1.3.3 Нерешени проблеми в българската симпозиумна практика.....22

ВТОРА ГЛАВА

Синтез на скулптурата и откритите пространства

- 2.1 Аспекти в организацията на формата в различните теоретични дисциплини.24
 - 2.1.1 Организация на формата от гледна точка на „теорията на формообразуването”.....25
 - 2.1.2 Организация на формата от гледна точка на художествената композицията.....28
- 2.2 Моделиране на геометрични системи в контекста на художествените произведения29
- 2.3 Фактори и зависимости при взаимодействието на скулптурата и нейната среда.....31

ТРЕТА ГЛАВА

3.1 Примери в съвременната художествена практика в творчеството на Панчо Куртев.....34

ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....38

ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД40

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА В АВТОРЕФЕРАТА41

СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ НА АВТОРА ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА.....42

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Актуалност и значимост на темата

Основен проблем в нашето изследване ще бъде доказване на зависимостите между скулптурата и нейната среда в контекста на скулптурния симпозиум и откритите пространства.

Интересът по темата възниква с поставянето на въпроса какво се случва със скулптурните произведения като крайна дестинация и художествен резултат на съвременния синтез в контекста на скулптурния симпозиум.

Скулптурата в контекста на откритите пространства е проява с дълга история и подчертан интерес към проблематиката, която се създава в сферата на изобразителното изкуство. Излизайки от контекста на залата (галерията, ателиетата и закритите пространства), скулптурата придобива ново значение, като изкуство в пряк контакт с окръжаващата ни среда, предназначена да заеме точното си място, като форма и част от определеното и пространство. На практика това е един световен процес започнал още в началото на ХХв. с голям обществен принос в начините за естетизиране на жизнената среда, посредством различните прояви на изкуството. Създадена е нова смислова рамка, определяща съдбата на художествения продукт от гледна точка на неговото съпоставяне със заобикалящата го действителност. Средата осмисля съществуването на произведението, тя е тази която може да го negliжира или подчертае. Скулптурата в съвременния си прочит, не е самостоятелна, като обект на изкуството, а част от средата, която „помещава” – тя е неин елемент с определено поведение. Разширяването на границите на скулптурата, предлага способността за обособяване на откритите пространството в един нов аспект. Проектиране на скулптура за среда или обратното, е нов подход в практиката на скулптурните симпозиуми и подобни форуми в България през последните години, като част от

световния опит. Някои от българските симпозиуми продължават традициите заложи в Европа преди повече от половин век.

За да може да се навлезе адекватно в проблематиката на този вид творби и на тази основа да се правят анализи и изводи, е необходимо да се познава и разбира историческото развитие на художествения ни опит в тази творческа област.

Чрез изследването на тези обекти можем да обогатим знанията и разбиранията си в сферата на художествената практика, както и адекватно да разсъждаваме върху проблематика на симпозиума в съвременен контекст. Настоящото изследване се стреми да не оценява тези произведения, което по същество изразява субективна преценка, а чрез научен анализ да добие ново, обективно знание за тях, което е необходимо за попълването на известни празнини в сферата на изкуствознанието.

Практическа значимост на темата

До момента не е достатъчно изследвана взаимовръзката между формалната структура на предмета и пространството, като обща организация и цялостна система в контекста на определена даденост. Липсата на времева дистанция и не достатъчно задълбочени изследвания в тази посока показват актуалността на проблема и необходимостта от неговото изследване. Нашето изследването ще засегне и акцентира в проблематиката на съвременния синтез между скулптурата и откритите пространства в рамките на скулптурния симпозиум, като форум с практически и формален проблем.

Основен проблем на изследването :

- Синтез на скулптурата с откритите пространства - основни принципи на взаимодействие и тяхното изследване в практиката.

- Доказване на зависимостите между скулптурата и нейната среда в контекста на скулптурният симпозиум.

Изследването на теоретичните източници в проблематиката би спомогнало за допълване на знанията и усвояването на професионални умения в „моделирането“ на конкретно пространство в рамките на скулптурният симпозиум. Това е важна стъпка в развитието на разрастващата се симпозиумна практика. Тя осмисля основни принципи в скулптурата, като предмет на произведение на изкуството в определена ситуация, в жизнената и природна среда на човека. Практиката в тази посока отваря врати за нови форми на комуникация между човека и изкуството.

Кои са нерешените проблеми в нашето изследване?

Изследването и познанието в тази посока би предотвратило само интуитивното структуриране на формата и организирането и в определени пространства, често като украса или с неясно предназначение. Една скулптура независимо от стилите си характеристики и пластични качества би стояла нелепо в едно пространство, за което не е предвидена. Примерите в тази посока са много, породени от различни зависимости и непознаване на проблема, а едно такова изследване би допринесло за едно грамотно отношение и поставяне на професионалните умения на преден план.

Отрицателни примери в българската практика:

- Загубване на първичният смисъл на концепцията за скулптурен симпозиум.
- Произведения, самостоятелни сами за себе си, нямащи изисквания към средата.
- Проблема за експонирането на художествените произведения в градска среда.

Обект на изследване

Обект на настоящето изследване е **скулптурата** в откритите пространства в изданията на българските симпозиуми от най-близката ни история. Акцентираме на първоначално заложената концепция за скулптурен симпозиум

в Европа - форум за открития и нови форми на реализация и комуникация в изкуството.

Предмет на изследване

Предметът на изследване е взаимовръзката на скулптурата и мястото, в което е позиционирана, като характеристики на обща пространствено - геометрична система, анализирана през механизмите на формообразуване.

Цел на изследването

- Да се проследи и систематизира развитието на симпозиумната скулптура от края на 60-те години на XX век до наши дни, от гледна точка на нейното позициониране в определена физическа среда.
- Да се анализират конкретни примери в българската практиката на базата на поставен формален проблем в определена даденост.
- Да се изведат основните теоретични подходи за доказване целостта между произведението и средата при тяхното взаимодействие.

Задачи на изследването

За реализиране на целите е необходимо решаването на следните задачи:

- Да се изследват общите характеристики в симпозиумната практика, като процес и влияния в изкуството в диапазона на нашия проблем.
- Да се проучи и анализира процесите в българските симпозиумни практики.
- Да се изследват и анализират теоретичните материали от специализираната литература, засягаща изследваната проблематика.
- Демонстрация на примери, проследени през творчеството на автора на дисертацията по проблематиката на темата.

Географски и хронологични граници на темата

Границите на изследването се обуславят от темата, целите и задачите на дисертационния труд.

За доказване на основния проблем в изследването е необходимо да се направи паралел между Европейската и Българската практики, поради техните тесни зависимости. Това налага да поставим следните географски и хронологични граници в изследването:

- Симпозиумът в Европа от края на 60-те години на XX век
- Симпозиумът в България от края на 80-те години на XX век до наши дни

Поставените граници съдържат най-конкретните примери в изследваната проблематика, затова изборът на период, с неговите условни хронологични граници, считаме за основателен.

Методология на изследването

Настоящата работа цели да разгледа набелязания проблем в исторически и теоретичен план. По тази причина, в различните етапи на работа ще бъдат прилагани различни методи и подходи.

Методи на изследване

За да се постигнат целите поставени в изследването в исторически и теоретичен план, ще използваме следните научни методи:

- Сравнително исторически метод - този метод ще се използва, за да се потърсят сходства в търсенията на художници от различни периоди и места по света.

- Историографски метод - позволява да се разгледат причините за възникване и развитие на скулптурния симпозиум в края на 20-ти век , довели до появата на „Движение симпозиум“.
- Формални методи на изследване, Системно – структурен подход
- Биографичен метод - този метод ще послужи за открояването на важни факти и моменти в изданията на симпозиума, които обясняват определени творчески търсения.

Използвани материали за разработката

В труда са използвани: литература, книги, публикации в списания, публикации в интернет, относно проблема на разработката и съществуващи резултати в други изследвания.

За по - голяма яснота на професионално ниво са проучени печатни издания на водещи автори представящи тълкуването на формообразуване, синтеза, визуалността в изкуството и неговото реализиране. За сформирани на мнения по интересуващите ни въпроси са проведени консултации с текстове от книгите на: Херман Вайл (Вайл 1969), Валентин Ангелов (Ангелов1972,1973,1976), Добринка Желева – Мартенс (2000), Нина Христова (Христова) Веселина Грънчарова (Грънчарова 2002, 2011), Свилен Стефанов (Стефанов 2003, 2014) и други.

За разработване на темата са използвани публикации от водещия периодичен печат за изкуство, които засягат симпозиумите и „Скулптурата на открито“ . От материалите в списание „*Изкуство*“ могат да се отбележат статиите на: Мария Василева „Градски пространства и социални рефлексии“(Василева 1998), „Началото на нашия авангард“(Василева 1994), Борис Данаилов „По повод симпозиума в Бургас“(Данаилов 1989), Зомер,З. „За скулптурата на открито“(Зомер 1967), Антон Кафезчиев „Бургаският симпозиум по скулптура“(Кафезчиев 1976) Борис Клементиев „Симпозиумите по скулптура „Да” и „Не”“(Клементиев 1993), Стоян Николов „За някои моменти в проектирането на монументалната пластика“(Николов 1968), Диана Попова „

Проблеми на три симпозиума- Росенец, Ясна Поляна, Сандански“(Попова 1987), Пиер Рестани „Изкуството в общественото пространство“ (Рестани 1993), Руен Руенов „Ясна Поляна‘ 98“ (Руенов), Фаворски, В. „За композицията“ (Фаворски 1980).

От изданията на „ *Проблеми на изкуство*“ са разгледани публикациите на : Валентин Ангелов „ Тенденции при изкуствата организиращи средата“(Ангелов 1976), Ирина Генова „ 90-те години в българското изкуство-неформулирания проект за напускане на затворената територия“ (Генова 1998), Диана Попова „Новите форми в българското изкуство през 90-те години“(Попова 1998), Свилен Стефанов „Динамика на художествените модели в съвременното българско изкуство“ (Стефанов).

Издание „ *Промислена естетика / Декоративно изкуство*“ Хенри Мур „Скулптурата на открито, размисли“ (Мур 1989)

Дисертационни трудове относно скулптурният симпозиум са писани са от Петър Петров, Тодор Тодоров, Анна Покровнишка.

Принципа на подбор на илюстративния материал в дисертацията е съобразен с конкретната проблематика и използван съобразно нейните цели и задачи, като графично и визуално допълнение.

Структура на изследването

Дисертационният труд се състои от две книжни тела – текстова и албумна част с приложения.

Главните раздели на текстовата част са подредени в следната последователност: Увод, Изложение, съставено от 3 раздела, Заключение, Списък на използваната литература и списък на публикациите по темата .

Албумната част е обособена в отделно книжно тяло и включва две приложения:

В приложение №1 е представена хронология на участниците в симпозиумите „Сант Маргаретен „ и „Линдабрун“ от тяхното основаване до преустановяване на дейността им, както и географска карта на „Движение симпозиум“. В частта е изложен и илюстративен материал, представляващ фотографски изображения на изданията от симпозиумите в Европа и България от 60те години на XX и началото на XXI век.

В приложение №2 са представени фотографски изображения от самостоятелното творчество на Панчо Куртев, както и изображения , в съавторство с Арт група „7+1“

СЪДЪРЖАНИЕ НА РАЗРАБОТКАТА

Кратко изложение на дисертационния труд

УВОД

В Увода е аргументиран изборът на темата, представена е актуалността на проблематиката, формулирани са обектът, предметът, главната хипотеза, целите и задачите на изследването, очертани са териториалният и хронологичният обхват, въведени са важни понятия и постановки и са посочени водещите методи, които се използват.

ГЛАВА ПЪРВА

СКУЛПТУРНИЯТ СИМПОЗИУМ - ИСТОРИЧЕСКИ ЗАВИСИМОСТИ

В първа глава са обособени три основни части. В първата част са разгледани някои аспекти на скулптурата през XX век съпътстващи скулптурният форум, като е направен паралел с проявите му. Втората част изследва възникването на скулптурния симпозиум в Западна Европа в исторически план. Проследяват се неговото развитие и рефлексии в световен

план. Третата част проследява българската симпозиумна практика и акцентира на примери от края (на 90те години) на ХХ век.

1.1 ИСТОРИЧЕСКИ ПРЕДПОСТАВКИ ЗА ПОЯВАТА НА СКУЛПТУРНИЯ СИМПОЗИУМ

Ще се спрем накратко в някои аспекти на скулптурата, в периода преди създаването на скулптурния форум за да направим паралел с проявите му.

През 60те години на миналият век се наблюдават процеси за интегриране на изкуството с архитектурата, урбанната среда др. свързани с определени естетически и художествени проблеми. Изкуството търси нови параметри. Появата на авангардни направления и групи, скъсали с традицията на музея и кавалетното изкуство експериментират с нови творчески форми. Експериментира се с нови художествени техники и изразни средства за проправянето на нови пътища в природата на изкуството.

Една от формите на промяна в изкуството е свързана с архитектурата и урбанната среда, респективно с възможностите за тяхното организиране или преобразяване. Не могат да бъдат избягнати и социални въпроси, с които се сблъскват творците, като застанат с лице към проблемите на жизнената среда, респективно урбанната среда, в която живеят много хора.

1.2 ВЪЗНИКВАНЕ НА СКУЛПТУРНИЯ СИМПОЗИУМ В ЕВРОПА

Изхождайки от съвременното разбиране, симпозиумът е престижен научен форум за срещи на обмяна и консумация на академични идеи и мисли.

Какво се разбираме под скулптурен симпозиум?

Симпозиум по скулптура - това е форум, събитие с нова форма на колективна работа и художествено произведение, случващо се в открито природно или публично пространство. Събитие, в което няколко скулптора работят съвместно в определен материал с обща тема. Форум за обмяна на мисли,

идеи и комуникация с другите изкуства (музика, литература, театър и др.) както и споделяне на общи идеи. До голяма степен събитието поддържа и традиционния смисъл на понятието за симпозиум.

Скулптурният симпозиум е сравнително млад, като исторически факт в рамката на световната история на изкуството и като времеви период.

Идеята за създаване на произведение на изкуството, на място различно от музея, с участието на повече автори за работа в общност, възниква през 1958 година по инициативата на австрийският скулптор Карл Прантл, неговия колега Хайнрих Дойч и психологът Фридрих Заган. Карл Прантл (1923-2010г.) Той започва да пътува в различни страни, с цел да привлече повече хора на изкуството за участие в проекта на новото събитие. Карл Прантл основава първият скулптурен симпозиум, който може да се разглежда като архетип за скулптурните симпозиуми по целия свят. Първата проява от средата на юли 1959 година състояла се в Сант Маргаретен Бургерланд продължава три месеца, като „Симпозиум на Европейските Скулптури”, Тя дава началото на първия скулптурен симпозиум, проведен се в една изоставена римска каменна кариера. Участие взимат четиринадесет художника от седем различни страни. Същата година се издава манифест, в който се заявяват идеите и концепцията на симпозиума. Събитието се повтаря ежегодно, като някои от съоснователите му - водещи скулптори в световната практика, организират такива симпозиуми в Австрия и други страни (симпозиуми, които ще споменем по-късно). Австрия се разглежда, като отправна точка в развитието на тази художествена форма на работа, а скулптурният симпозиум в Сант Маргаретен се смята за родоначалник на много други скулптурни симпозиуми в Европа, Азия, и Америка, организирани в следващите години. „Движението скулптурен симпозиум“ се развива бързо в световен мащаб. С днешна дата, доста трудно може да се определи точния брой на скулптурните симпозиуми свързани с първото събитие. Скулптурният симпозиум в Сант Маргаретен продължава до 1986 година. От 1972 -1976 г. симпозиумът работи по проекта Щефансплац (с прекъсване

1975/76г.) , а през 1979 година се преобразува в асоциация и разширява изявиите си в нови области на визуалните изкуства.

През 1981 година участие взимат скулптори и живописци заедно, а през следващите години става международен симпозиум по керамика.

В периода на съществуване в скулптурния симпозиум Сант Маргаретен са участвали 110 международни артисти (скулптори) -с над 150 произведения, направени от местния варовиков пясъчник. Днес все още част от произведенията стоят в югозападните покрайнини на Сант Маргаретен Когелс.

След 1996г. кариерата е използвана за фон на годишни оперни спектакли и туристическа атракция.

Създаден е един несравним културен пример, а скулптурният симпозиум става институция.

Последователи :

Втория по значение скулптурен симпозиум в Линдабрун е основан 1967 година. по инициатива на австрийския скулптор Матиас Хитц в кариерата Линдабрун конгломерат, съществувал тридесет години, като следва и доразвива концепциите заложиени по – рано в симпозиум „Сент Маргаретен “. В началния период 1967-1973 г. скулптурите са самостоятелни произведения ситуирани в мястото и кариерата на симпозиумът. В хода на последвалите скулптурни симпозиуми узрява идеята за съвместни произведения на изкуството, целящи общ творчески резултат. От 1973 г. тези произведения започват да доминират и линията на симпозиума се променя в няколко стилови посоки: Лент Арт, Лентскейп, в открити публични и природни пространства, паркове, които по-късно преминават под общото понятие „Сайт Специфик Арт“. Терена и скулптурата стават обща творба, предварително заложиена като концепция в заданието на симпозиума. Търсят се нови поводи и начини за осмисляне на рамката в пространството на симпозиумът. Мястото на симпозиума не се ползва само по време на неговата проява, а през цялата година и за други културни събития. По този начин се разширява културния обсег на симпозиумът.

Скулптурите придобиват нов смисъл с присъствието на известна утилитарност, като приютяват зрителя или същия преминава през тях свободно. Някои от произведенията са с препратки от обекти на архитектурата в окръжаващи ни градска среда, но привнесени в контекста на симпозиумът с променен мащаб. Това се наблюдава в работите: „Детска площадка“, „Пейзаж килим“, „Каменната река“, „Колони“, „Амфитеатър“, „Простанство за разговори“ и др.

Осезателна е намесата в ландшафта по различни начини, с различни материали- не само с основния камък от кариерата. Създаден е един действащ музей на открито, който може да бъде разгледан и днес. Бихме могли да кажем, че това е един период от изкуството продължаващ и днес, променящ се от условията на новото време.

Последователи :

- Австралия

Bildhauersymposion Barossa im Barossa Valley in South Australia, 1988 и 2008

- Германия

Bildhauersymposion Kaisersteinbruch bei Gaubüttelbrunn in Unterfranken, 1961година.

Symposion europäischer Bildhauer 1961–1963г.

Mauersymposion, 1961–1963г.

Bildhauersymposion Oggelshausen in Oggelshausen in Baden-Württemberg, 1969/1970 - 2000 година

Symposion Urbanum, Nürnberg, 1971 година.

Straße der Skulpturen bei St. Wendel im Saarland, от 1971 година.

Erstes Hoyerswerdaer Bildhauersymposium bei Hoyerswerda in Sachsen,от 1975година.

1. Bochumer Bildhauersymposium, от 1979-1980г.

Obernkirchener Bildhauersymposion in Obernkirchen in Niedersachsen, от 1988 година.

- Австрия
 - Bildhauersymposion Krastal, от 1967 година.
 - Europa-Symposium Kaisersteinbruch bei Kaisersteinbruch im Burgenland, от 1998 до 2007 година.
- Словакия
 - Bildhauersymposion Vyšné Ružbachy in Vyšné Ružbachy, от 1964
- Словения
 - Bildhauersymposion Forma Viva bei Portorož auf der Halbinsel Seča und in Kostanjevica na Krki, от 1961 година.
- Чехия
 - Metallbildhauer–Symposium Hefaiston auf Burg Helfštýn nahe Přerov, от 1981 година до днес
 - Bildhauersymposion Hořice bei Hořice, 1966 година до днес.
 - Granitsymposion in Milevsko, от 1992 до 1996 година.
- Унгария
 - Bildhauersymposion Villány bei Villány, от 1968 година.
 - Über Ländergrenzen hinweg
 - Straße des Frieden von Paris bis Moskau von 1971 до днес
- Япония
 - Yokozawa

1.2.1 „ДВИЖЕНИЕ СИМПОЗИУМ“ - ЦЕЛИ И ЗНАЧЕНИЕ

Всички тези прояви на симпозиума добиват значение в рамките на понятието „Symposionbewegung“ - „Движение симпозиум“.

Нарастащото значение на „Движение симпозиум“ в световен план, доказва колко вярна е била първоначалната идея. В движението участват автори от различни държави, с общи намерения и работи. Колективната работа над едно

произведение, съгласувано с всички участници, води до мащабни резултати с категоричното включване на конкретната среда. Овладеяването на пространството на кариерата като студио на открито и изложбена площ, създава обща концепция за намеса в откритото пространство, в контекста на скулптурния симпозиум. Този вид работа определя една от характерните посоки в новите симпозиумни практики. Всяка работа влиза в логична връзка и последователност с другите, като образуват цялостен организъм. Мястото се превръща в изложба на открито.

Процесът на изграждане на скулптура в природна среда, значително се различава се от работата в студио. Нова е идеята да се работи на място в откритото пространство и да се експонира там. Работното място става и крайна дестинация на произведението. В началото се създават индивидуални скулптурни произведения, в общата концепция на мястото, а по – късно съвместни проекти и общи произведения.

Образува се трансгранична общност и обмен на идеи с колеги от цял свят. С тази нова форма на художествен обмен, се създава възможност за комуникация с различни форми на изкуството от различни точки на света, създаден е межкултурен диалог. В повечето случаи скулптурните симпозиуми стават международни.

В цялостната програма в срока на действие на симпозиумът са включени музикални и литературни изпълнения, допринасящи за комуникативност както между отделните изкуства, така и със зрителя. По този начин симпозиумът придобива и социална функция.

1.3 БЪЛГАРСКАТА СИМПОЗИУМНА ПРАКТИКА В ИСТОРИЧЕСКИ ПЛАН

В периода преди промените у нас се характеризира със създаването на творби в определена идеологическа среда. Въпреки това, всички промени,

случващи се в скулптурата на открито в Западна Европа, оказват съществено влияние и в българския контекст макар и с доста по-късна дата.

Първа национална изложба „Скулптура на открито“ се открива в София 1966 година.

„В интерес на истината, обаче, ще трябва да признаем, че точно, защото е първа, тази изложба е тъжен факт. Иначе незаслужено ще минем за новатори,, през една закъсняла инициатива, която „насочва“ скулптурата ни към мястото, което нейната същност и предопределя“¹

Това налага нашето изследване в проблематиката на дисертацията да обхване периода след 80те години на XX век. до случващото се днес. За кратко ще се спрем на периода преди промените у нас през 1989 година, за да направим връзка със случващото след това в българската скулптурна практика. Ще поставим 1989 година, като граница между два различни периода в скулптурата на България. Българската симпозиумна практика преди 1989 година е ограничена смислово и формално в рамките на тогавашната политическа действителност. В този период се организират и първите български скулптурни симпозиуми. По-значителни от тях са:

- Първият международен скулптурен симпозиум - Бургас (Отманли) се провежда от 1974 до 198? г.
- Националният симпозиум по скулптура в дърво -Ясна Поляна. Провежда се от 1983 година до днес с прекъсване от 1991 до 1997 г.
- Националният симпозиум по скулптура в мрамор – Сандански - 1983 г.
- Националният симпозиум по скулптура в черен метал – Мадан – 1987 г.
- Международният пленер по дървопластика – Трявна - 1987 г.

Организацията на тези първи български симпозиуми се доближава до тази на Европейските, но значително се различават по проблематиката на техните

1. ¹ Николов, С. Първа национална изложба скулптура на открито. // Изкуство, 1966, № 10, с. 6-9.

творби. Изключение правят творбите на български автори, участвали в международните скулптурни симпозиуми в Западна и Източна Европа. Срещат се и други подобни примери в българската симпозиумната практика, но те са единични за онова време.

1.3.1 БЪЛГАРСКАТА СИМПОЗИУМНА ПРАКТИКА ОТ КРАЯ НА 90-те години на XX в. – ХАРАКТЕРИСТИКИ НА НОВОТО ВРЕМЕ

След промяната на системата в обществата на Източна Европа, в политически и исторически план, наблюдаваме осезателни промени в сферата на изкуствата. Премахването на „Желязната завеса” и „Берлинската стена“ отваря нов период и промени в изкуството на страните от Източна Европа.

В края на 80-те години, под влияние на икономическата криза, българската симпозиумна практика е парализирана. В края на 90-те години започва да се съвзема с откъслечни прояви в традиционните симпозиуми. Появяват се отделни частни проекти и инициативи в скулптурната практика на открито.

Променя се начина на възприемане на скулптурата в откритите пространства. Налагат се нови тенденции в българската симпозиумна скулптурата.

В исторически план ще посочим някои от българските скулптурни симпозиуми възникнали след „промените”, тъй като в този период, можем да говорим по-широко за поставените проблеми в нашата дисертация. Задачата ни е не да изброим всички симпозиуми и отбележим всички изяви, а само тези имащи отношение към първоначалната идея заложена в първите Европейски практики. Ще се спрем и на някои отделни скулптурни прояви, нямащи статута на симпозиум, но изцяло, с ясно изразено отношение в нашата проблематика. Отделяме внимание на годините, в които има най-добри показателни и смислово-близки до проблема произведения на симпозиумната скулптура.

„Своеобразната материализация на промяната в обществото намира конкретен израз в изобразителното изкуство. Корените на новите явления бяха потърсени още в 60-те години, в инцидентни прояви на отделни художници в пленерите и симпозиумите, в баловете на художествената академия. Защото там се забелязваше някаква артистична свобода.”²

Пространството, като „обект” на художествена интервенция, открива нови възможности, например зрителят попадащ в него се оказва част от произведението.

На преден план в изкуството навлизат нови авангардни течения, нови експерименти с формата и материалите. Разширява се идейно – смисловия диапазон на скулптурите, поставени в публичното пространство с новаторски решения. Разрушават се много от догмите в качествено нов интелектуален продукт и художествен изказ. Идеята за създаване на свободни скулптури с колективно мислене в откритите пространства се възприема от голям кръг зрители. Акцентира се на абстрактната нефигурална форма в скулптурата. В този формат скулптурите се възприемат като процес, съобразен с времето и процесите в обществото, характеристиките на мястото и неговите конкретни дадености. Това е един съвременен синтез на скулптурата с другите визуални изкуства търсещ постоянно нови територии в публичното пространство, определящи фокуса на новото време. Прилагането на нови иновативни материали разширяват още повече границите и възможностите на едно произведение. Появяват се нови временни, ефимерни творби в контекста на средата. В тези временните намеси се използват различни материали като, пясък, лед и пр. Някои произведенията се включват физически като движещи се елементи в дадено пространство на кинетичен принцип. Произведенията често включват съчетания на озеленяване с постоянни скулптурни, архитектурни и природни елементи. Наблюдават се взаимодействия на архитектурата със скулптурата и другите визуални изкуства в

² Попова, Д. Новите форми в българското изкуство през 90-те години. // Проблеми на изкуството, XXXI-A, 1998, №1, с. 15-20.

нов тип форми на съжителство. Всички тези нови прояви на изкуството в публичното пространство променят и контекста на скулптурата. Те участват в най- новата световна симпозиумна практика, като развиват започнатото от близкото минало. Симпозиумът споделя промените съпътстващи изкуството.

Разгледането на новите симпозиумни практики в България след промените от 1989 година, ни дава по- голяма яснота в проблематиката. За целта проследяваме изявите на различни автори в изданията на следните симпозиуми:

- Международен скулптурен симпозиум -Илинденци 1998 г. до днес.
- Международен скулптурен симпозиум в дърво - Ясна поляна.
- Скулптурен симпозиум в дърво- Бяла 2011- гр. Бяла.
- Отделни прояви - без статут на симпозиум, но в неговата проблематика проведени по проекти.
- Проект „Скулптура на открито – Момчиловци – Златоград” 1998 г.
- Проект Варна – морска градина 1999 г.
- Проект Парк- Оборище- гр. София 2001г.

1.3.2 НЕРЕШЕНИ ПРОБЛЕМИ В БЪЛГАРСКАТА СИМПОЗИУМНА ПРАКТИКА

Основавайки се на фактите и основните положения на това изследване ще посочим следните недостатъци в българската симпозиумна практика :

- Произведения, които не се доближават до проблематиката на симпозиумите. При тях все още се работи индивидуално и извън контекста на симпозиумът и откритите публични пространства.

- Произведенията от скулптурните симпозиумите често се използват за украса в публичното пространство, често с политически интереси, т.е. те стават подвижни художествени експонати, а не за конкретно място.

- Работи се с предварително изработени макети на скулптурата без оглед на нейното предназначение и място за експониране.

„Паркът изложба на открито - предполага по голям мащаб на скулптурата. Парк няма! той всъщност е една гора от произведенията на предишните симпозиуми струпани безразборно покрай алеите, без връзка помежду им и природната среда. Създават се скулптурни произведения изобщо, за абстрактна среда , която само по идея е паркова. Изложбените форми се сблъскват с тясното и конкретно предназначение на парка! Противоречие действащо още на етапа на първоначалния замисъл. Монументализирани камерни произведения, универсални способни да се включат във всякаква паркова среда, нямащи изисквания и равнодушни към нея. Една от основните причини за тези положения е неизяснените още в статута на симпозиумите предназначение и място на създаваните произведения.“³

По повод на симпозиума в Бургас:

„Значението на функциите на средата, в която битува произведението на изкуството както и отношението на средата към него е проблем валиден за всяка творба и особено за парк „Росенец“. Съществуващата среда остава индиферентна по отношение на творбата. Нехудожественото функциониране на произведението на изкуството. Запазвайки всички свои формални и веществени характеристики ,то не живее истинския си живот, а редуцира синкретичната си художествена функция до тази на обикновен материален обект-основен проблем в Бургаския симпозиум. Разликата между Бургаския симпозиум и европейските такива е, че те имат статута на музеи, паркове специално за скулптура музеи на открито и т.н.“⁴

На тези симпозиуми възниква проблема за експонирането на художествените произведения в градска среда. Скулптурите са разпръснати по

³ Диана Попова –Проблеми на три симпозиума-Росенец,Ясна поляна,Сандански-Изкуство ,1987, 18-25

⁴Борис Данаилов Изкуство, 1989, №3 14-17

различни места в града съобразно техния характер. Съществуват и работи, които нямат никаква друга стойност, освен декоративен акцент в екстериора на пространството.

Възприемането на едно произведение в контекста на скулптурният симпозиум включва три основни компонента – **творбата, средата** в която се „намесва“ тя и **зрителя** като участващ. Съотношенията между тях определят границите на произведението. Доминирането на един от тези компоненти може да обезсмисли останалите. Сред изброените компоненти на произведението най – малко са изследвани творбата (скулптурата) и взаимодействието и със средата (мястото) като съотношения на физически елементи. Целта на нашата разработка е да акцентираме върху нерешените проблеми в този аспект.

С оглед разрешаването на изброените недостатъци, в следващия раздел на разработката ще посочим някои от най – общите ни препоръки за отстраняването им.

ВТОРА ГЛАВА

СИНТЕЗ НА СКУЛПТУРАТА И ОТКРИТИТЕ ПРОСТРАНСТВА

Втора глава на дисертацията включва три основни части. В първата част са разгледани различни теоретични аспекти на формата и нейните основни принципи на организация в „Теория на формообразуването“ и „Теория на композицията“ и разликата между техните специфични категории и понятия. Втората част определя средствата на „Моделирането“ и неговото значение в контекста на художествените произведения. В третата част са определени характеристиките на взаимодействие между скулптура и пространствената среда.

2.1 АСПЕКТИ В ОРГАНИЗАЦИЯТА НА ФОРМАТА В РАЗЛИЧНИТЕ ТЕОРЕТИЧНИ ДИСЦИПЛИНИ

В настоящото изложение, на базата на научния и преподавателски опит, си поставяме за цел да покажем и направим паралел между две теоретични

дисциплини касаещи сферата на изкуствата, науката за организация на формата, каквато е теорията на формообразуването и науката за художествената композиция. Отбелязвайки разликите между теорията на формообразуването и тази на композицията, ние не ги противопоставяме, а показваме разлика между основният им предмет, техните специфични категории, понятия, цели, задачи и методи за всяка една от тях в процеса на преподаване. Трябва да се прави категорична разлика между двете дисциплини и по-конкретно на *формата* в различните ѝ аспекти. Терминологията на основните понятия в двете дисциплини често пъти се припокрива, но носи различен смисъл и значение и дава повод за различни тълкования. Затова е много важно задълбоченото познаване на материята и ясното диференциране на смисловото съдържание.

2.1.1 ОРГАНИЗАЦИЯ НА ФОРМАТА ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА „ТЕОРИЯТА НА ФОРМООБРАЗУВАНЕТО”

Теорията на формообразуването е базирана на познанията за организацията на формите в природата и заобикалящият ни материален свят.

Формата и формообразуването са предмет на изследване при всички науки – естествени, обществени и хуманитарни. В различните области на познанието, тя е получила различни названия. В много области тя е известна и с названието морфология, идващо от гръцки */морфе-форма* и *логос-наука*.

Например, в биологията, където морфологията изучава структурата и формите на животинските организми, тъканите и клетките; в ботаниката, където морфологията изучава формообразуването – външния вид и вътрешния строеж на растенията и техните органи; или в езиковедството, където се изследват думите, строежа на техните форми, и свързаните с тях граматически значения и функции; морфологията на човека и в конкретния случай в моделирането на пространствени геометрични системи.

„Теория на формообразуването” цели усвояването на природно-органично правилната форма, взаимнообвързването на пространствените системи и структурите в света, за взаимното превръщане едни в други на формите и пространствата, както и за йерархичната им връзка и подчиненост. Тя изследва съществуващата в природата организация на материята в определени форми, конструкции, структури и системи, за да превърне интуитивното знание в рационално. Защото всяка човешка дейност е интуитивно прилагане на тези познания. Цялата организация на съдържанието на материята има свой външен израз – **формата**.

Основните формообразуващи категории са **симетрия** и **ритъм**. Множеството движения, които водят обекта до превръщането му в самия себе си, представляват характеристиката на неговата симетрия. Структурата на обекта се запазва при тези преобразования. Ритъмът е универсална характеристика на движението в материалния свят. Ритъмът лежи в основата на всяко движение, той е демонстрация на диалектиката на движението. Симетрията се свързва със съразмерността, равенството, подобие, формата и порядъка в пространството, а ритъмът има същото значение по отношение на времето.

Ритъмът и симетрията са съизмерими. Именно на тази съизмеримост се дължи геометричното описание на формите и тяхното моделиране.

Немският математик Херман Вайл – дава обща формулировка за принципа в симетрията като казва : „Преди да се изучат геометричните форми в пространството с оглед на тяхната симетрия, трябва да се изучи структурата на самото пространство в същия аспект“⁵.

Формообразуването, е разгледано като процес на организация и закономерности при структурирането на определени форми.

Целта на организацията е да води до система на порядък. Организацията е съвкупност от процеси, водещи до внасяне на вътрешен порядък и съгласуваност в цялото, до привеждането му в определена система.

⁵ Вайл Х. „ Симетрия“ 1969

Системата е множество от елементи, които се намират в отношение и връзки по между си и образуват определена цялостност и единство. Вътрешната подреденост на системата се изразява с комплекс закони на взаимодействие между елементите. Всеки закон отразява определен порядък. Следва да се знае, че всяка система е елемент от друга над-система и сама съдържа в себе си ред от под-системи. Всички те са взаимно обусловени чрез връзките на порядък.

Структурата е съвкупността от вътрешните връзки между елементите и законите на тези връзки, осигуряващи целостта на системата.

Под цялост или единно цяло се разбира логически обусловена съвкупност от явления.

Пристъпвайки към организация на даден процес, човек започва със систематизацията му по определен признак. Обединява елементите, с които ще работи, групира ги и подрежда в определен ред, чрез установяване на връзките между тях. Той съблюдава зададени закономерности и правила, с цел да постигне единство в цялото. Всички тези елементи са взаимно-обусловени чрез връзките на порядък. **Йерархията** е основен закон, осигуряващ порядък, където имаме подчинение на периферията по отношение на центъра.

Според Желева-Мартенс⁶ (предмет на “Теорията на формообразуването” са процесите на само-образуването на форми във физическия и материалния свят, както и създаването на форми от живите организми, независимо и без оглед на съществуването на човека и неговото отношение към света. Тази наука изучава същността на обективните форми и пространства, т.е. дава теоретичните основи и познания за категориите форма и пространство като обективни физически феномени.

⁶ Желева-Мартинс, Д., **“Теория на формообразуването / Теория на композицията – в търсене на диференция специфика”** - В: Научни трудове на Русенски университет “Ангел Кънчев”, Том 45, Серия 1, Доклади от Научна конференция, Русе, 10-11 ноември, 2006, Русе, 2006, с.283-287

2.1.2 ОРГАНИЗАЦИЯ НА ФОРМАТА ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА ХУДОЖЕСТВЕНАТА КОМПОЗИЦИЯТА

„ПРЕДМЕТ на „Теорията на композицията“ е изследването на общите вътрешни закономерности на строежа на формата в изкуството, а също така, конкретните средства за постигане на тяхната цялост и единство със съдържанието на вещта, от гледна точка на употребата и възприятието ѝ от човека, съобразно с психофизиологията на човека.

Целта на композицията е постигане на утилитарно оправдана форма на вещта, имаща функционална, конструктивна и естетическа ценност, съобразена с психо-физиологичните изисквания на човека – потребител и реципиент.“⁷

ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ при композицията са: *хармонията*, изразяваща отношението на единство на базата на съответствието и *йерархията* – отношението на организация по приоритет. Законите на композицията са аналогични на законите на възприятие на пространството и времето от човешката психика. Законите на композицията напълно се съгласуват със законите на психологията на възприятие на човека и напълно им се подчиняват.

Изразните средства на композицията

Линията, фигурата, формата, пространството, светлината, цветът, съотношенията на равновесие съразмерност, мащаб, контраст, пропорции, композиционен център, контекстът, техниката, маниерът на изпълнение, стилът и др., са специфични и съответни отново на закономерностите на психофизиологията на възприятие на човека, използвани съобразно търсените ефекти. Обобщено при теорията на композицията се преследва постигането на въздействието на художествения образ – на формата и пространството, върху възприятията на човека. В този аспект формообразуването изцяло е пречупено през призмата на човешките изисквания, което може да става в нарушение на конструктивната логика, против критериите за логична физическа форма. По своята същност теорията на композицията се интегрира и принадлежи към

⁷ Пак там

семейството на хуманитарните науки. Тя е интердисциплинарна и прехвърля мостове към науки като психология, изкуствознанието, естетиката, социологията, стилознанието и пр.

2.2 МОДЕЛИРАНЕ НА ГЕОМЕТРИЧНИ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТА НА ХУДОЖЕСТВЕНИТЕ ПРИЗВЕДЕНИЯ

Всяко художествено произведение е смислово съчетание между психологическите възприятия на човека и желанието му да строи и създава. Не изключвайки множеството компоненти определящи значението на художественото произведение, ще акцентираме на неговите геометрични характеристики и тяхната връзка с моделирането на неговата пространствена среда . Ще анализираме художественото произведение, като физически обект построен с определени закономерности и методи, преди да бъде натоварен и обвързан с разновидностите на човешкото възприятие, в смисъла на цялостно завършено произведение. Не разглеждаме отделни примери в художествените произведения , а моделирането им заимствано от законите и принципите за организация на формата, като неизбежно начало в моделирането на обекти в изобразителните изкуства.

Когато искаме да анализираме един обект прибъгваме до определен метод, за да можем да го опишем на различни нива. Значително място в съвременната наука заема системно-структурният метод на изследване, наричан още систематичен подход. Основните точки, върху които се фокусира систематичния подход са :

- изследва феномена на целостта и създаване на структура и нейните елементи.
- Изследва елементите за свързване на системата - структурата на обекта
- изследване на структурата, необходима за изучаване на функциите на системата и нейните компоненти - структурен и функционален анализ

- изследва произхода на системата, нейните граници и връзки към други системи и подсистеми

В зависимост от научната сфера на изследване елементите са различни по смисъл, но общата структура на изследване при този метод се запазва.

Какво налага ползването на геометрични системи в художествените произведения ?

Структурата на пространството и моделирането на видимия свят са неотлъчно свързани, и пространствената структура е тази, която „подказва” формата на нещата. За да анализираме формите и законите, по които е изградена една пространствена система в художественото произведение, ние можем да я разчленим на нива геометрични елементи и операциите извършени с тях (техните механизми на организация). В този случай използваме геометрията, като наука занимаваща се с пространството, различните геометрични фигури и техните преобразувания. Ползвайки геометричен модел, ние можем по-лесно да опишем логиката на сложните пространствени отношения на елементите в едно произведение, сведени до геометрични фигури.

Моделирането е познавателен процес, чиято цел е изучаването на изследваните **обекти**, то е процес на създаване и изследване на модела от (природния) реалния обект на изследване. Моделът е цел, средство и резултат на моделирането. Поради толкова важното значение на моделите за човека, те намират приложение в много области от неговата дейност в наука, изкуството и т.н.. Например наблюдавайки природни обекти, вниквайки в характеристиките на техните елементи, принципа на структуриране в тяхната система можем да създаваме модели. Моделирането създава пространствени модели, изграждащи (носещи) всички останали характеристики на едно художествено произведение, допълващи не само идейният му смисъл, а и неговата „изобразителна“ изказност, като обект на изкуството.

Всеки продукт на духовно творчество – било то научна теория, произведение или изкуство, има своя вътрешна организация, представляваща разчленена съвкупност от части, изпълняващи различни функции, взаимно допълващи се една с друга. Поради обширната проблематика по въпроса се опитваме да извлечем логиката на процесите на формообразуване, закономерностите, основните обективно действащи закони пренесени в творчеството.

Всички тези знания спомагат за правилното и професионално позициониране на елементите на едно художествено произведение в контекста на пространството, в което съществува.

Това не е достатъчно без знанието на теоретичните основи и същността на процеса на формообразуване, базирано на основните закономерности на „теорията на Формообразуването“ - систематизиране, структуриране, конструиране на формите, както и неговият главен механизъм, състоящ от неговите взаимно допълващи се категории симетрия и ритъм.

2.3 ФАКТОРИ И ЗАВИСИМОСТИ ПРИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ НА СКУЛПТУРАТА И НЕЙНАТА СРЕДА

За да навлезем адекватно в проблематиката и моделирането на пространствени форми в определена среда, ще разглеждаме факторите определящи синтеза им в контекста на тази среда.

Проблемът за пълноценното възприемане на произведенията на изкуството занимава дълги години психолози, педагози, специалисти в областта на изкуствата и различни области на познанието. Стремехът им е да се усвои по-качествено многообразието на отделните видове изкуства и зависимостите между тях в определен контекст. В този аспект са насочени и търсенията на немалко изследователи, посветени на откриването на различията и общите

закономерности в сложния процес на възприемане, осмисляне и възпроизвеждане на художествен образ.

Синтезът произлиза от гръцкото σύνθεσις със значение съединяване, свързване, и е процес или метод на обединяване на два или повече отделни елемента или съставни части в едно цяло или в една съвкупност. Като метод на изследване, той свързва отделните елементи в едно цяло и по този начин изучава същността на явленията. Например в изкуството две различни художествени явления са обединени в една цялост. Търсенето на единство и органична цялост от практиката на античността, средновековието, ренесанса и т.н. в изкуствата и по-специално живописата скулптурата и архитектурата е радикално променена. За да бъде правилно проведен, синтезът предполага някакъв контакт между произведението и средата, благодарение на който между тях може да бъде изградена синтезираща връзка. Тази връзка не е еднаква при всички съвременни прояви на синтез, и е зависима от различни фактори.

ОПИСАНИЕ НА ВИДОВЕТЕ СРЕДА:

местата в статута на симпозиума

Поради различната организация на симпозиумите, като място на провеждане и експонация на творбите можем да определим следните две разновидности :

1. Симпозиумите по скулптура на открито, които се провеждат в **природна среда** с нейните специфични характеристики, релеф и природни дадености на мястото. Такива са първите симпозиуми в Европа, симпозиумът в с.Илинденци и др. Освен определените територии в тези симпозиуми е налична и каменна кариера изпълняваща различни функции. Освен за добиване на материал, тя е открито място за експозиция на произведения от симпозиума и място за провеждане на различни културни събития.

2. Симпозиуми по скулптура, които се провеждат на различно място, от това за експониране на техните произведения. Излизайки от рамката на

симпозиумът, произведенията му попадат в проблематиката на съвременната жизнена среда.

Пример за това са симпозиумите в с. Ясна Поляна и гр. Бяла и проект „София XXI Век.“ парк „Заимов“ гр. София и др., където произведенията са експонирани в различните характеристики на средата. Тук произведенията попадат в жизнената среда на/за човека.. Според характеристиките на средата и експонираните в тях произведения можем да определим следните типове:

- Произведения експонирани в **градска среда** с прилежащите и елементи – архитектура, улици, площади, мостове и други пространства.
- Произведения експонирани в системата на **ландшафта** с неговите природни и изкуствени елементи – **паркове, градини** и др.
- Произведения в специално обособени места – **музеи на открито**

Навлизайки в общата проблематика на синтеза, определен от средата и нейните елементи, можем да отбележим следните зависимости при проектирането на скулптурата за/на отрито:

- 1.Изборът на място
2. Значението на връзките с обкръжението
3. Пространствено ориентиране на визуални елементи
4. Зрителното възприемане на формата в пространството – зависимост между характера на формата и пространствените условия, при които тя се възприема - геометрия на формите
5. Зависимост от дистанцията на възприемане, зрителният ъгъл и зрителното поле - скорост на възприятие
6. Мащаб - оразмеряване на елементите спрямо параметрите на елементите в реалното обкръжение
7. Светлината и цветът
- 8.Материалът и неговите възможности
- 9.Значение на макета

ТРЕТА ГЛАВА

3.1 ПРИМЕРИ В СЪВРЕМЕННАТА ХУДОЖЕСТВЕНА ПРАКТИКА В ТВОРЧЕСТВОТО НА ПАНЧО КУРТЕВ

Трета глава на дисертацията разглежда примери на автора, творчески реализации в българската симпозиумна практика, и такива в съавторство с Арт група „7+1“ в периода от 1997 – 2015г. Тези произведения са реализирани с определено отношение към конкретна среда и са изпълнени, както с традиционни материали метал, дърво, камък, така и с други съвременни изразни средства.

Повечето проекти са реализирани в публично пространство с постоянен статут – други с временна намеса документиран в каталози и електронни носители. Избрани и изследвани са произведения конкретно обвързани с темата и проблематиката на дисертационния труд. Част от произведенията са реализирани в изданията на някои от българските симпозиуми в периода от 1999г. до 2012г.

Самостоятелни реализации:

Трета глава на изследването разглежда примери от моето лично творчество, реализирани в някои издания на българските симпозиуми по скулптура през последните години. Творбите са материализирани в традиционни за скулптурата материали – дърво и камък. Идеята за художествена намеса в откритите пространства занимава съзнанието ми от дълги години превръщайки се в процес на постоянни експерименти. Произведенията представени в тази глава, са примери за личен опит и различните ми търсения в контекста на изследването.

При изпълнението на тези произведения си поставих няколко цели:

Като първа и основна цел, която си поставям, преди изпълнението на всяка отделна работа, е да изследвам мястото с неговите характеристики, като

терен, както и връзките с околните градски и природни дадености. Втората цел – да разбере какви възможности ми дава материалът за постигане на определени съотношения в размерите на мястото и бъдещата работа. Трета - начина на въздействие на възприятията на зрителя , като цялостна работа. Тези три цели в самото изпълнение на работа не стават отделни етапи а един общ процес.

Начина за изпълнение на самите работи, от една страна е инспириран от материала типичен за района и местната природа в условията на симпозиума. От друга страна материалът с неговата характерна вътрешна структура на организация на формата, която подсказва идеи за творческа разработка. Повечето от работите са изпълнени от дърво и камък. Тези два материал присъстват основно в местната традиционна стара архитектура изпълняващи различни функции, съотнесени към произведението - като реплика на отделни архитектурни фрагменти. Материалите са запазени до голяма степен в първоначалния си природен вид като даденост, с минимална намеса от страна на автора.

Примери:

- Международен симпозиум гр. Мадара – 2004г.
- Международен симпозиум „Росица”гр. Павликени – 2006г.
- Международен симпозиум гр.Банско – 2008г.
- Международен симпозиум с.Ясна поляна – 2009 и 2011 година
- Симпозиум гр. Бяла - 2012г.

Реализации с Арт-група „7+1“

Един от основните проблеми в работите на Арт-група „7+1“ е изследване на мястото и задълбочено осмисляне на конкретните условия предоставени от средата и въздействието върху публиката . Физическите параметри на работата стават не само височина, дължина, дълбочина, форма, а и нейната архитектурна среда. В контекста на мястото са включени исторически, политически и други

събития. Създадените произведения могат да съществуват само в определеното място.

В създаването на произведенията има последователност, стигаща до минимална намеса на елементите в средата.

Всяка работа влиза във връзка и последователност с другите, като образуват цялостна концепция. В работите на Арт-група „7+1“ съществуват два основни типа произведения – с постоянна и временна намеса в определените пространства, придържайки се към основната концепция на групата. Ще разгледаме и анализираме тези два типа произведения, както и тяхното устройство и принцип на действие:

1. Произведения с постоянна намеса в открити пространства

Това са произведенията на „7+1“ прикрепени трайно към конкретно място и съобразени с неговата специфика.

Излизайки от контекста на залата (галерията или закритите пространства) скулптурата придобива ново значение, като изкуство в пряк контакт и активна комуникацията с архитектурата и околната среда.

Значението на функциите на средата, в която съществува произведението на изкуството, както и отношението на средата към него е проблем валиден за всяка творба. Съществуващата среда не остава индиферентна по отношение на творбата. Произведенията се намесват в съществуващата среда запазвайки всички нейни характеристики. Тук не става въпрос за овладяването на пространството, а вникване в неговата същност – място с исторически традиции, природни и архитектурни дадености.

Примери :

- „Филтър – преминаване“, гр. Перник - 1998г.
- Международен симпозиум с. Илинденци – 1999г.
- „Вода – Въздух“, гр. Златаград – 1999г.
- „Салфетката“- „Скулптура XXI“, гр. София – 2001г.

2. Произведения с временна намеса

Произведенията са временни инсталации и прожекции в различни по функция публични открити и закрити пространства. Работите неслучайно са съобразени с концентрацията на преминаващи хора на точно определени места подлези , входи и изходи за преминаване от едно място в друго.

В тези произведения се изследва физическото пространство, неговите особености за конкретното обвързване с работата и начина и на построяване. Схемата за ситуиране на обектите са подчинени на определен геометричен принцип, с ритмично прожектиране на реални кадри от други места. Изградената визуална преграда провокира преминаването между две или повече пространства.

Примери :

- „Подземен филтър“ – гр. Пловдив – 2000г.
- „Мембрана“ , СБХ, „Шипка 6“, гр. София – 2000г.
- „Анарлиз на паметта“, Фронт за комуникации, гр. Пловдив – 2000г.

Основна посока на професионални търсения на групата е проблематизирането на социалните и физически норми чрез голямо форматни скулптурни инсталации в социална среда, открити и закрити пространства. За своите реализации групата използва класически и модерни материали и форми в зависимост от конкретната пространствена ситуацията. От 1997г. до 2002г. Арт-група „7+1“ реализира над 15 произведения различни по характер от монументални работи изпълнени от камък, метал и дърво до инсталации и прожекции. Основната идея за интеграция със средата и включването на хората в нея се запазва във всички реализации на групата

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Динамичните промени и непрекъснатото технологично развитие рефлектират в обществото, разширяват границите на възприемане на изкуството в публично пространство с дефиниране се нови модели и практики. Разрушаване на стереотипите смяната на социокултурните модели в обществото, колапса на институциите през 90те съпътстват изявите в изкуството. Разрастването на симпозиумната практика в последните години на ХХ и началото на ХХІ век дават изключително многообразно поле на изява и осмисляне. Динамиката на промяната налага постоянно променящи се начини и експерименти с нови материали, форми и идеи за въздействие.

Резултати и изводи:

В първия раздел е направено сериозно проучване в процеса и развитие на скулптурният симпозиум в Европа от края на 60те години на 20век до наши дни.

Направен е анализ на двата основополагащи симпозиума в Западна Европа „Сант Маргаретен“ и „Линдабрун“, проследени са едни от най – впечатляващите им произведения. Дефинирана е основната им идея произведенията да са пряко свързани с мястото и неговите физически параметри. Направена е и връзка с нарастващото влияние на новите авангардни течения в този период предшестващи появата на „ Движение симпозиум“.

В исторически план са изследвани проявите на българският симпозиум, проследено е неговото развитие в контекста на симпозиума .

Актуалността на темата и необходимостта от по-задълбочено изследване на вече установени традиции на „Движение симпозиум“ може да постави начало за много други направления в изследваната проблематика.

В втората част е направена връзка между теорията и практиката и този опит би допринесъл за качеството на съвременната художествена практика.

Настоящият труд се фокусира върху отношението на скулптурата към определена среда в условията на българската действителност, проблем който остава до голяма степен в страни от интереса на изследователите.

Направеното научно изследване има интердисциплинарно значение и за областите, които касае архитектура, скулптура, живопис, градски дизайн и други, като поставя проблемите за тяхното взаимодействие. Резултатите и изводите от това изследване са от полза на теоретичните изследвания в областта на образованието и тяхното приложение в развитието на визуалните изкуства.

Темата за скулптурата на открито е огромна и със сигурност, извън тези страници са останали много художници и техните произведения, които биха могли да се включат, но целта тук бе опитът за анализ и синтез в обзрим формат на най- основните и характерни черти на художествената практика в скулптурния симпозиум, толкова трудна за анализиране и побиране в теоретични рамки, но изключително вълнуваща и разширяваща границите на този вид изкуство.

Това изследване, без да има претенцията да бъде нова теория, има за цел да определи основните понятия, категории и принципи в разработката на конкретна ситуация и да докаже основната теза на изследването – целостта между скулптурата и окръжаващата я среда, като компоненти на един организъм. Организацията на обекти в система може да се постигне със средствата на формообразуването, а със средствата на композицията да се „удовлетвори“ възприятието на зрителя.

В заключение стигаме до убеждението, че без познаването на теорията на формообразуване, като базов фактор, поставяйки акцента изцяло върху композиционния анализ, съвременното изобразително изкуство губи именно своята „изобразителна“ изказност и се превръща в чисто социално, политическо, модерно явление. Акцентираме на един от основните проблеми при ситуиране на предмет в пространството, без да изключваме и множеството зависимости, определящи това взаимодействие в ползрението и разновидностите на човешкото възприятие.

Приноси на дисертационния труд

На базата от поставените цели и задачи в дисертационния труд се свеждат следните основни приноси:

1. Изследването на проявите на „движение симпозиум“ не са систематизирани в подобен теоретичен труд на българската критика.
2. Направено е сериозно проучване на влиянието на скулптурния симпозиум в Европа върху българската симпозиумна практика от 80те години на XX век до наши дни
3. Проследено е развитието на симпозиума в българската практика , анализирани са слабостите и са показани примери за тяхното разрешаване на базата на поставен формален проблем
4. Проследени са изяви в творчеството на български автори от този период, касаещи синтеза между произведението и средата
5. Изследвани са средствата на обекти от различни теоретични дисциплини и техните приноси в проблематиката на художествените произведения

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА В АВТОРЕФЕРАТА

1. Николов, С. Първа национална изложба скулптура на открито. // Изкуство, 1966, № 10, с. 6-9
2. Попова, Д. Новите форми в българското изкуство през 90-те години. // Проблеми на изкуството, XXXI-A, 1998, №1, с. 15-20.
3. Попова, Д. Проблеми на три симпозиума-Росенец, Ясна поляна, Сандански- Изкуство ,1987, 18-25
4. Данаилов, Б. Изкуство, 1989, №3 14-17
5. Вайл, Х. „ Симетрия“ Наука и изкуство,1969
6. Желева-Мартинс, Д., *“Теория на формообразуването / Теория на композицията – в търсене на диференция специфика”* - В: Научни трудове на Русенски университет “Ангел Кънчев”, Том 45, Серия 1, Доклади от Научна конференция, Русе, 10-11 ноември, 2006, Русе, 2006, с.283-287
7. Пак там
8. Фаворский, В. през Мартинс, Ж. Желева-Мартинс, Д. Тектониката като теория на формата и формообразуването. Академично издателство „ Проф. Марин Дринов”, С. 2000, 283с. ISBN 954-430-691-9.
9. Ж. Желева-Мартинс, Д. Тектониката като теория на формата и формообразуването. Академично издателство „ Проф. Марин Дринов”, С. 2000, 283с. ISBN 954-430-691-9.

Списък на публикациите на автора по темата на дисертацията

1. Куртев, П. Скулптурата и нейната среда – зависимости в контекста на откритите пространства в българската симпозиумна практика“// „Визуални изследвания“ Сборник доклади от Международна научна конференция „Теоретични аспекти на визуалните изкуства“. 2016г. ВТУ. УИ „Св. св. Кирил и Методий“, В. Търново, бр. 1/ 2017, с. 75 – 82

2. Куртев, П. Съвременни тенденции за визуализация на обществените пространства в България в изявите на Асоциация за Визуално Изкуство „7+1“ // „Визуални изследвания“ Сборник доклади от Международна научна конференция „Теоретични аспекти на визуалните изкуства“. 2016г. ВТУ. УИ „Св. св. Кирил и Методий“, В. Търново, Под печат